

Arkösunds och Bergöns framtid planeras med öppenhet och lokal medverkan

”Miljonregn över Östersjön” löd en rubrik i lokalmedierna i december 2017, när EU beviljat ca 24 miljoner kronor till projektet Coast4us. Lokala skurar av miljonregnet har också fallit över Arkösund och Bergön – två av projektets pilotområden där man vill pröva ett nytt sätt att planera med insyn och öppenhet. Så många som möjligt välkomnas in i planeringsarbetet där lokala kunskaper och synpunkter ses som en tillgång.

EU:s regionala utvecklingsfond har ett program för centrala Östersjön – Interreg Central Baltic med säte i Finland. Där kan pengar sökas för projekt där Östersjöländerna tillsammans tar itu med problem som de delar. Fyra länder och sammanlagt sexton partner, varav sju i Sverige, har sökt och fått pengar för projektet Coast4us, som pågår t o m 2020. Syftet är att utveckla hjälpmedel och arbetsätt för hur planeringen av en uthållig utveckling av hav, kust och skärgård ska gå till och där olika intressen kommer till tals och vägs och avvägs mot varandra.

Arkösund och Bergön är två av pilotområdena

Förutom EU:s 24 miljoner har projektpartnererna skjutit till drygt 6 miljoner av egna medel så totalt har Coast4us ca 31 miljoner kr att röra sig med. I Sverige har sju partner satsat egna medel i projektet, som leds i sin helhet av Länsstyrelsen i Östergötland. De två skärgårdskommunerna Norrköping och Valdemarsvik är med medan Söderköping enbart är associerad till projektet. Två organisationer finns med som partner; den ekonomiska föreningen Coompanion, som arbetar med stöd till kooperativa företag, regional utveckling och demokrati, och den ideella föreningen Hela Sverige ska leva, som vill skapa balans mellan stad och land och ge lika goda utvecklingsmöjligheter för båda. Det är Östgötaavdelningarna av de två organisationerna som deltar i projektet. Aspöja Fastigheter AB är det enda privata företaget i projektet och slutligen deltar från svensk sida Linköpings Universitet.

Projektpartner med anknytning till pilotområdena Arkösund och Bergön. Egna insatser och bidrag från EU:s Interreg Central Baltic. Enligt valutakurs 20181021 och 20181104.

Partners namn	Eget bidrag	Bidrag från EU-fonden	Totalt
Hela Sverige ska leva,	107 773 kr	306 739 kr	414 512 kr
Coompanion Östergötland	538 865 kr	1 533 693 kr	2 072 558 kr
Aspöja Fastigheter AB	375 432 kr	1 068 537 kr	1 443 969 kr
Norrköpings kommun	572 485 kr	1 629 380 kr	2 201 865 kr
Länsstyrelsen Östergötland	1 568 418 kr	4 463 957 kr	6 032 375 kr
Linköpings universitet	348 379 kr	993 000 kr	1 341 892 kr

De arbetsätt och planeringshjälpmedel som arbetas fram i projektet, ska också prövas på verkliga planeringsobjekt och tre av dem finns i Sverige. I Valdemarsvik är det ett fritidsområde på Ekön som ska planeras, i Arkösund är det fokus på centrum och campingen och på Bergön gäller det att arbeta fram en plan för ett ”nav för ekoturism”.

Helhetssyn och balans mellan olika intressen

Coast4us har delat upp ansvaret för sitt treåriga projekt i fem ”jobbpaket”. Ett paket handlar om att administrera och driva hela projektet och för det är Maria Åslund och Sofia Bastviken på Länsstyrelsen Östergötland ansvariga. För jobbet med kartläggningar och att ta fram planeringsunderlag svarar Tekniska Universitetet i Tallinn och för själva planeringsprocessen, som ska leda till de hållbara framtidsplanerna, ansvarar Coompanion Östergötland; projektledare där är Pia Tingvall. Josefina Syssner, forskare på Campus Norrköping ska följa projektet och stå för den utvärdering och spridning av resultaten, som ingår i det fjärde jobbpaketet och slutligen ansvarar Ålands regering för kommunikationspaketet under hela projektiden, dvs att sprida information om arbetet till omvärlden och också ge möjlighet för information från omvärlden att nå fram till projektet.

- Helhetssyn är ett av ledorden i projektet, konstaterar de två projektledarna Maria Åslund och Sofia Bastviken som båda till vardags arbetar med vattenfrågor på Länsstyrelsen. Allt hänger ju ihop. Det som händer på landbacken – vad som byggs och vilken verksamhet som bedrivs – påverkar vad som händer i vattnet och på bottenarna. Det är också många olika intressen som gör sig gällande i kustområdena runt Östersjön; konflikter uppstår mellan exploateringsintressen och bevarande av naturresurser och kulturvärden.
- Det här är en situation som projektet ska möta med att identifiera de olika intressena och värdena och utveckla planeringsmetoder där de balanseras mot varandra. Då kan planerna bli långsiktigt hållbara, anpassade till lokala förhållanden och accepterade av de berörda. Men det förutsätter också ett lokalt deltagande i planeringsprocessen och där är Coompanion Östergötland ansvarig partner.

Planeringsprocessen igång i Arkösund

Pia Tingvall, projektansvarig på Coompanion Östergötland, har redan dragit igång arbetet med planeringsprocessen.

- Vi vill att planeringen sker med så mycket insyn och öppenhet som möjligt och att det lokala engagemanget ses som en tillgång i planeringsarbetet, säger hon. Allt för ofta har medborgare som engagerar sig i planeringsprocesser mest uppfattats som problem – vi vill ta vara på deras lokalkännedom och erfarenheter. Det tog lite tid innan alla beslut och formaliteter kring projektet var klara i slutet av sommaren men då drog vi igång direkt med en kick off i Arkösund i slutet av september.
- Ca 120 intresserade infann sig till mötet där även Norrköpings kommun och Hela Sverige ska leva Östergötland (HLLSÖ) medverkade, berättar Pia Tingvall. Norrköpings kommun är ytterst ansvarig för de detaljplaner som ska tas fram för centrum och campingen. Projektpartnern Hela Sverige ska leva är en gräsrotsorganisation, som organiserar lokala utvecklingsgrupper över hela Sverige. Arkösunds Intresseförening är en av deras medlemsorganisationer men även andra intresserade privatpersoner kan vara med i planeringsarbetet, exempelvis genom att ansluta sig till projektets SMS-grupp. (Skicka ett meddelande till 0706-380082 och skriv "gå med")

Intressant att ha ett privat företag med

En annan av HLLSÖ:s medlemsorganisationer är Aspöja skärvårdsförening med 60 medlemmar, som Bergöns ägare (enligt Coast4us' projektansökan) har startat men när det gäller planeringen på Bergön har Coast4us inte kommit lika långt som i Arkösund.

- På Bergön gäller det en plan för ett "nav för ekoturism", som ägs av ett privat företag och där är det inte självklart att alla intressenter finns i närheten; det tål ju att tänka på hur man når och involverar eventuella framtida fågelskådare och kajakpaddlare, reflekterar Pia Tingvall. Vi har talat om Naturvårdsföreningen som en tänkbar intressent men befolkningen på grannön Aspöja är också berörda och borde ha kunskap och synpunkter att bidra med. Men hur det ska ske är inte klart – byalaget, bygdegårdsföreningen och skärvårdsföreningen kan vara framkomliga vägar för att nå Aspöjaborna.
- Det är intressant för projektet att ha ett privat företag med i arbetet, betonar de två projektledarna på Länsstyrelsen. Det är inte alltid kommunerna som tar initiativ till och genomför detaljplanering för markområden. Det blir allt vanligare att företag eller privatpersoner tar initiativ till att exploatera ett område och göra detaljplaner. Därför är det intressant att följa hur den planeringsprocessen kan genomföras med de arbetsmetoder och det förhållningssätt som Coast4us vill tillämpa.
- Det pengarna till Aspöja Fastigheter AB främst ska användas till är dels konsultarvoden för att arbeta fram detaljplanen för Bergön och göra vissa kartläggningar, dels att utlysa en tävling bland arkitektstudenter för att få förslag till hur byggnaderna på ön ska se ut.

När det gäller den fortsatta behandlingen av de detaljplaner som kan bli resultatet av Coast4us är det den vanliga myndighetsprövningen som gäller. Planerna för Arkösund och Bergön behandlas på samma sätt som alla andra detaljplaner av de berörda kommunerna.

I projektansökan från Coast4us nämns även en ekoby på Aspöja i samma mening som "ett nav för ekoturism" på Bergön men några byggnadsplaner på Aspöja ingår inte i pilotområdet.

Hemsida för projektet på gång

Coast4us ska ha en egen hemsida på svenska, som Länsstyrelsen ska ansvara för men den är ännu inte klar. Där ska arbetet i projektet kunna följas kontinuerligt. Redan nu kan emellertid de som är med på Facebook följa det som läggs ut där under <https://sv-se.facebook.com/coast4us/>. Och SMS-gruppen på 0706-380082 står också öppen för alla som har en mobiltelefon och vill påverka utvecklingen i Arkösund.